

בינ"ו עמ"י עש"ו

קונטרס

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסר על סדר פרשיות השבוע

כולל

דברי חיזוק והתעוררות
בענייני עבודת ה'

נסדר ונערך משיחות מוסר
שנאמרו במקהלות על ידי
הגאון הגדול

רבי יעקב חיים סופר שליט"א
ראש ישיבת 'כף החיים'

בצירוף חידו"ת על הפרשה

פרשת אמור

ירושלים עיה"ק תובכ"א
תשע"ט לפ"ק

שיחות מוסר אלו הנדפסים כאן בס"ד, נסדרו ונערכו מתוך קלטות של שיחות מוסר שנמסרו בשנת תשמ"ה בירושלים ת"ו. ואם שגיתי, איתי תלין משוגתי. ובקשתינו שטוחה לפני המעיינים ה"ו, כי כל שגגה וטעות יתלו בחסרון דעת העורך, ואנא יעמידוני על טעותי.

בסוף החוברת מצורף מאמר על פרשת השבוע, ממאמרי רבינו שליט"א על התורה כת"י, אשר רואה אור לראשונה כאן בס"ד.

כל המעוניין לזכות את הרבים ולפתוח נקודת מכירה לחוברות אלו, בבית הכנסת / ישיבה / מקוה וכיו"ב, על ידי קופה [שיניחנה מליל שישי עד מוצ"ש מדי שבוע], ניתן לפנות למערכת ההפצה.

**לכל ענייני ההפצה יש לפנות בשעות בין
הסדרים, לפלאפון מספר 0527622629**

ניתן להשיג את החוברות בנקודות המכירה

©

כל הזכויות שמורות

אין לצלם להעתיק לשכפל וכל כיו"ב,
בלא רשות מפורשת בכתב מהמחבר
הערות והארות תיקונים יתקבלו בשמחה,
ובעז"ה יתוקנו במהדורה הבאה

להערות והארות
ניתן לפנות בשעות בין הסדרים
לפלאפון מספר 0548-542-164

פרשת אמור

'לחזהיר גדולים על קטנים' / שמחה במצוה / 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים' / קיום המצות בשמחה / ענייני חינוך ילדים

מפתח העניינים

כהנים מקודשים יותר / 'להזהיר גדולים על קטנים' / בלשון רבותינו גנוזים משמעותות הרבה שלא רק לפי פשטם של דברים / 'להזהיר' גדולים על קטנים - לשון זוהר ואור / הכהנים תמיד היו 'עיני העדה' / 'גם עבדך זוהר בהם' / 'נהירו דאורייתא' / 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים' / הבחירה ביד האדם / 'אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא? אין, לגבי משה מילתא זוטרתא היא' / וכי כולם במדרגה של משה רבינו ע"ה? / שני אפשרויות למלאות 'כלי' / ההשפעה של משה רבינו ע"ה השפיעה שלגבי כולם 'מילתא זוטרתא היא' / ה'מגיד מדובנא' זצ"ל / 'לא אותי קראת יעקב - כי יגעת בי ישראל' / אם קיום המצוות קשה על האדם אות הוא שלא קיים כראוי / זה בחינה ומבחן לאדם לדעת מדרגתו בעבודת ה' יתברך / טעמו וראו כי טוב ה' / שמחה בלימוד התורה / למלאות את עצמו - כדי שיוכל להשפיע בחינוך על בני ביתו / להשאיר אחריו 'זרע קודש' מחונך כראוי / לימוד מוסר עם הילדים / כשהילד קטן הדברים חודרים ומשפיעים לכל ימיו חייו / 'חמין ושמן שסכתני אמי בילדותי הן עמדו לי בעת זקנותי' / חומר איסור שבועה / חומר איסור שקר / חינוך למידת האמת מילדות / בדברים בתלויים ב'פה' יש להקפיד במיוחד לחנך הילדים / תיתן את הלב שלך, תשתדל בכל מה שאתה יכול! / תתפלל ותבכה על חינוך הילדים! / בקלקול הבנים יענשו אב ואם מאד / לחנך הילדים לקיים המצוות בכוונה / שהילדים לא יצאו מהבית וחלילה יושפעו מה'רחוב' הקלוקל / לדרוש מהילדים להגיע למדרגות גדולות / לחנך הילדים בשוב ובנחת

מפתח חידו"ת

- א. בענין אשה גרושה מאישה לא יקחו הכהנים [איסור חלוצה לכהן] כה
ב. בענין קרבן שלמי ציבור הקרב בחג השבועות לא
ג. בענין תחילת דינו של אדם בראש השנה לג

חוברת זו והלימוד בה יוצאת לאור על ידי החפץ בעילום שמו, לפרנסה ובריאות השלימות בגוף ובנפש בגו"ר, הצלחה ברכה ונשיאת חן, לו ולכל משפחתו, אריוש"ט, הרחבת הדעת ומנוחת הנפש, וללמוד תורה הקדושה מתוך שלוות ומנוחת הנפש כמ"ש והאר עיינינו בתורתך ודבק לבנו במצותיך ויחד לבבינו לאהבה וליראה את שמך, אכי"ר

ניתן להשיג את החוברות
מתחילת השבוע בשולחנות ההפצה
של י. בלוי בבתי הכנסת

אי"ה החל מהשבועות הקרובים
תהיה אפשרות לקבל את
החוברות "מגיד דבריו ליעקב"
בדואר עד הבית
ניתן ליצור קשר בפלאפון
מספר 0527622629

ניתן להקדיש את הוצאות
הדפסת החוברות השבועיות
בפלאפון מספר 0527628840

נשמח מאוד לקבל כל הערה והארה
הוספות וטעויות הדפוס וכיו"ב
ולחוספה לרשימת התפוצה
במייל: 8542164@gmail.com

ל'חזקת גדולים על קטנים' / שמחה במצוה / 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים' / קיום המצוות בשמחה / ענייני חינוך ילדים

כהנים מקודשים יותר

בעזרת ה' יתברך, נראה היום לדבר מענייני הפרשה וענייני הזמן, פרשת השבוע פרשת אמור, אנחנו לומדים על הציווים והמצוות היתירות והנוספות של הכהנים, 'ויאמר ה' אל משה, אמור אל הכהנים בני אהרן, ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו. כי אם לשארו הקרוב אליו' וכו' (ויקרא כא א-ב), הכהנים מקודשים יותר, כיון שיש להם מצוות יותר, 'קדושים יהיו לאלהיהם, ולא יחללו את שם אלהיהם, כי את אשי ה' לחם אלהיהם הם מקריבים, והיו קודש' (שם ו). הם מצווים יותר, ולכך הם מקדשים יותר.

'להזהיר גדולים על קטנים'

וכאן רש"י ע"ה מביא בשם רבותינו (יבמות קיד סע"א) 'אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם', הכפל בלשון הפסוק של 'אמור' ואחר

א. דבר פלא ראיתי אצל הגאון בעל ה'פלא יועץ' זצ"ל (ערך כהן), שהוא מצטער על כך שהוא לא זכה להיות 'כהן'. כי כהן מקודש יותר, ויש לו מצוות יתירות על הישראל. 'אוהב מצוות לא יטמא' (ויק"ר פר' כב ס' ב, דברים רבה פר' ב ס' כו, וע' מכות י.). הוא מצפה ומתאוה לזכות בעוד מצוות. הוא מצטער שלא זכה הוא להיות 'כהן'. הרי אם היה הוא כהן היה הוא מקבל עוד כמה וכמה מצוות, נושא כפים, אוכל בתרומה, עובד במקדש. וזה בחינה לאדם, כמו שנראה בהמשך. [וראה עוד בדברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק כא (פרשת ויקרא תשע"ט, עמוד ז הערה ד) שהביא דברי החרדים (מצות התשובה פ"ה אות א, וכ"ה בפלא יועץ ערך הליכה וערך טיול): 'בתי כנסיות ובתי מדרשות - פרדס הצדיקים ומאסר הרשעים'. ע"ש].

כך שוב 'ואמרת' למה לי? מפרש רש"י: "אמור ואמרת", הכפילות הזו של התיבות 'אמור' ו'ואמרת' באה ללמד, "להזהיר גדולים על הקטנים". והפירוש הפשוט הוא, שיש מצוה להזהיר גדולים מבני הכהנים על הקטנים שלא יטמאו בטומאת מת. הגם שבדרך כלל קטן אוכל נבילות, אין בין דין מצווה ומוזהר עליו להפריש אותו, חוץ מאביו שמצווה לחנכו, אבל כאן בענייני טומאת כהן ציוותה התורה 'אמור ואמרת' להזהיר גדולים על הקטנים, שלא יטמאו. להשיג בזה גם על הקטנים. כך דרשו רבותינו. וזה הפירוש הפשטי.

בלשון רבותינו גנוזים משמעויות הרבה שלא רק לפי פשטם של דברים וכבר ידוע ומפורסם כי כל דברי רבותינו 'כפטיש יפוצץ סלע' (ירמיהו כג כט), מה פטיש זה מתחלק לכמה ניצוצות - אף מקרא אחד יוצא לכמה טעמים (סנהדרין לד.). פירוש הדברים, שהגם שהפשט לא יופשט, ובודאי כוונת רבותינו לדינים שנאמרו, אבל עם כל זה דברי רבותינו סובלים כמה וכמה משמעויות יתרות ונוספות. 'מטבע לשון חכמים' שבאו להביע את מה שאמור להביע באמת (וכפשטם של דברים) - גנוז ומונח בו עוד משמעויות הרבה. ועוד יש הרבה דברים שלימדו אותנו רבותינו מהמקראות הפשוטים שאדם יושב וקורא ולומד, אבל כאשר 'מטים אוזן' שומעים עוד 'שמיעה' ועוד אור נגלה (ע' מנוחת שלום ח"ה עמוד קצא).

'להזהיר' גדולים על קטנים - לשון זוהר ואור

דרשו המפרשים (ע' בס' דברי שלום מקאינדאו עמוד קפה) שיש כאן עוד משמעות: 'להזהיר גדולים על קטנים', זה לא רק כפשטו, לשון 'אזהרה', לשון 'התראה', לשון 'לימוד' ו'חינוך', אלא להזהיר זה מלשון 'זוהר', לשון 'אורה'. וביאור הדברים, 'להזהיר גדולים על קטנים', שה'גדול' צריך להיות כל כך מאיר וכל כך מזהיר, עד שממנו יבקע ויצא

האור ויאיר גם לקטן ממנו. הגדול צריך לשמש כדוגמא, הוא צריך להיות מזהיר, שממנו יבקע ויצא אור לקטנים, בכדי שילמדו ממנו.

הכהנים תמיד היו 'עיני העדה'

והצווי הזה נאמר במיוחד לגבי הכהנים, כיון שהם היו תמיד 'עיני העדה', ה'מורים' בכלל ישראל, המלמדים והמדריכים (ע' שו"ת חתם סופר חאו"ח סי' רח, וע"ע בדברי רבינו שליט"א בספר הדר יעקב ח"ג סי' כד), ולכן אצלם יש את המצוה של 'אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים', שהגדול צריך להיות כל כך משופע באור גדול רם ונשא - עד שממנו האור ישפך החוצה ויזהיר גם לאחרים.

'גם עבדך נזהר בהם'

ובזה מפרשים (חת"ס עה"ת ח"ה בליקוטים על תהילים דקנ"ד ע"א) את הפסוק: 'גם עבדך נזהר בהם' (תהילים יט יב), הפירוש הפשטי הוא שהוא נזהר מלעבור על המצוות. אבל המפרשים דרשו 'נזהר בהם', פירוש הדברים, כשהוא מקיים את המצוות כל כולו קורן ומתמלא באור ובשמחה. מכח המצוות היו פניו מאירות וזוהרות. 'נזהר בהם'.

'נהירו דאורייתא'

בירושלמי (שקלים פ"ג ה"ב) מסופר על חכם אחד מחכמי התלמוד, רבי אבהו, [וראה עוד דברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק כ (פרשת פקודי תשע"ט, סוף עמוד כא והלאה) על רבי אבהו. ע"ש]. שפעם אחת נכנס לבית המדרש, והיו פניו לוהטות כפני החמה, היו פניו זוהרות ומאירות. היו שם אנשים חשבו והתלחשו בניהם: 'מה כל כך פניו לוהטות?', 'מה כל כך הוא מאיר?', 'מדוע כל כך הוא שמח

ופניו קורנות וזהירות? אלא הגיעו למסקנא: 'בוודאי מצא איזה מרגלית טובה'.. (כנראה הרוויח ב'מפעל הפיס'..). אמרו לו: 'כבוד הרב, איזה מרגלית מצאת?'. אמר להם: 'לא מצאתי מרגלית, מצאתי 'ברייטא' ישנה, 'תוספתא' עתיקה, וזה שיימח אותי עד למאד, ובשביל זה זהרו פני, בשביל זה אורו פני'. זה מה ששימח אותו. לא ה'שקלים' (ולא ה'שקרים'), אלא מה ששימח אותו זה התוספתא העתיקה. 'נהירו דאורייתא!'. [וראה עוד בדברי רבינו שליט"א בקונטרס נהורא דאליהו (עמוד כב). ע"ש].

'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים'

אומרים בשמו של המגיד מדובנא ע"ה שהוא ביאר את הגמרא הידועה והמפורסמת במסכת ברכות (לג): "אמר רבי חנינא, **הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים**", מפרש רש"י, "**הכל בידי שמים**, כל הבא על האדם ביד הקב"ה. כגון", איך האדם יהיה, "ארוך", גבוה, או "קצר", דהיינו נמוך, "עני" או שהוא יהיה "עשיר", זה לא תלוי ביד האדם, אדם יכול לטרוח בכל מלאכות שבעולם ולא עולה בידו לצאת מהעניות שלו. כל מה שהוא עובד ומוסיף, הוא ומשפחתו, ועוזרים לו ומסייעים בעדו, הוא נשאר בגדר 'עני'. ויש להיפך, אדם שהוא 'עשיר' בורח מהעשירות, והעשירות רודפת אחריו. "חכם", או חלילה "שוטה", אם צבע עורו יהיה "לבן" או בצבע "שחור", כל הדברים הללו, "הכל בידי שמים הוא, אבל צדיק ורשע" אם אתה תהיה בגדר 'צדיק' או חלילה בגדר 'רשע', 'אינו בא על ידי שמים, את זו מסר בידו של אדם, ונתן לפניו שתי דרכים, והוא יבחר לו יראת שמים", בזה יש לך 'בחירה חופשית' בידך. תרצה - תהיה 'צדיק'. הוא יכול להגיע בצדקות לאין גבול ולאין שיעור.

הבחירה ביד האדם

הרמב"ם (פ"ט מהל' תשובה פ"ט ה"ב) מלמד אותנו שבצדקות יכול האדם

להיות גדול כמשה רבינו ע"ה. אבל ב'נבואה' נאמר 'לא קם כמשה' (דברים לד י). אבל בשאר דברים, ב'צדקות' ובעבודת ה', אפשר ויכול להיות. ולהיפך - להיפך. אם אתה רוצה, יש דרך פתוחה לגהינם. דרך של רשע. זה בידך. הקב"ה לא קבע בזה, הוא נתן בזה בחירה חופשית לכל אחד ואחד.

'אטו ירא' ש'מילתא זוטרתא היא? אין, לגבי משה מילתא זוטרתא היא' והגמרא לומדת את דברי רבי חנינא שהכל בידי שמי חוץ מיראת שמים מפסוק, **"שנאמר, ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה"** (דברים י יב). מה מבקשים ממך, רק דבר אחד קטן, רק לירא את ה'. שואלת הגמרא: **"אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא?"**, הפסוק לא מובן, כאילו שמבקשים מהאדם דבר קטן וזעיר **'אפסי'**, מה שואלים ממך, **'כי אם ליראה'**, וכי יראת שמים זה דבר קטן? זה עיקר העיקרים, זה המעלה הגדולה שיכול האדם להשתבח בה. כך מצינו אצל אברהם אבינו ע"ה, אחרי עשר נסיונות קשים, נסיון העקידה, המלאך אומר לו בשם הבורא יתברך: **'עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה'** (בראשית כב יב), רק עכשיו, אחרי כל הנסיונות והבחינות, ואחרי כל המאמץ, כי זכית למעלה הגדולה של יראת שמים. (היום בזמנינו גם בלי נסיונות אומרים על כל אחד שהוא 'ירא שמים נורא...', מכתירים אותו בכל תוארים שבעולם... 'ירא שמים', 'ירא שמים מרבים'... 'גאון' ו'חסיד' וכו'. זה כבר נהיה קל התוארים הללו)². מוסיפה הגמרא: **"והאמר רבי חנינא משום רבי**

ב. 'יראת ה' טהורה עומדת לעד'

'יראת שמים' אמיתית זה כאשר היא עומדת לעד, ללא ירידה, וסימנך 'יראת ה' טהורה עומדת לעד' (תהילים יט י), לפי מה אפשר לבדוק האם יש לו יראת שמים 'טהורה'? אם היא 'עומדת לעד'. אף פעם אין אצלו ירידה. הרי זה סימן שיש לו יראת שמים 'טהורה'. לא שהוא 'לפעמים' ירא שמים, ו'לפעמים' לא.. (שיח שרפי קודש ח"ג, עניינים שונים אות כה עמוד י, בשם האדמו"ר מאלכסנדר זצ"ל).

שמעון בן יוחאי, אין לו להקב"ה בבית גניזו אלא אוצר של יראת שמים, שנאמר יראת ה' היא אוצרו" (ישעיהו לג ו). מתרצת הגמרא: "אין", כן, זה דבר קטן, "לגבי משה מילתא זוטרתא היא". לגבי משה רבינו ע"ה יראת שמים זה לא דבר גדול. זה דבר קטן, קל להשגה.

וכי כולם במדרגה של משה רבינו ע"ה?

וזה פלא, הרי התורה מדברת על כל אחד ואחד מאיתנו, שלכל אחד זה סך הכל 'מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה', והגמרא עונה: לגבי משה רבינו ע"ה, 'רעיא מהימנא', יראת שמים היא דבר קטן מאוד. אין מי שחולק על זה. אבל כמה זכו להיות כמו משה רבינו ע"ה?!

שני אפשרויות למלאות 'כל'

אלא ביאור הדברים הוא - כך דרש המגיד מדובנא ע"ה - יש שני אופנים שאתה יכול למלאות 'כל', האופן הראשון: אתה יכול לקחת 'בקבוק' ולמזוג ממנו משקה לתוך ה'כוס'. במעשה זה ה'כוס' תתמלא אבל ה'בקבוק' יתרוקן. האופן השני, אתה יכול למלאות את ה'בקבוק' בלי סוף, עד שה'משקה' שבתוכו עובר וגולש מעל גדותיו, וממילא כל ה'כלים' המונחים לידו מתמלאים ממנו מבלי שה'בקבוק' עצמו יתרוקן. וזהו ההסבר בדברי הגמרא, 'אין לגבי משה רבינו ע"ה מילתא זוטרתא היא', פירוש הדברים, אותם בני המדבר שהיו יחד עם משה רבינו ע"ה, שעליהם נצטוו 'מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה', היה להם את משה רבינו ע"ה, הוא היה ה'גדול' ש'מזהיר' ומאיר על ה'קטנים', על שאר כלל ישראל, זה קרן ממנו, זה יצא ונשפך אליהם, ולכן כבר קל להגיע לידי יראת שמים^ג. (וזה מיישב את הדעת ואת השכל ליישב את הגמרא הזו).

^ג שימוש חכמים - 'ספר תורה מוגה'

ג.

כאשר יש לך אדם גדול שאתה מסתופף וחוסה בצילו, הרבה מידות טובות אתה

ה'מגיד מדובנא' זצ"ל

כך הייתה דרכו של ה'מגיד מדובנא' ע"ה, כידוע, על כל דבר ודבר היה מסבירו ומפשיטו על פי משל. אפילו את המקראות הקשים ביותר, בעניינים החמורים ביותר, היה מתיר את כל הספיקות על ידי משל. הקב"ה חנן אותו למצוא את המשל הקולע לכל נושא ולכל ענין. אם נבוא לספר עליו, זה עצמו שיחה שלמה, אבל כשמדברים עליו אי אפשר שלא להזכיר איזה משלים שלו, שהם ממש קנו 'שם עולם' אצלנו ביהדות, הוא האיר עיניים בדברים הללו. [א"ה: וראה עוד בדברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק יז (פרשת תצוה תשע"ט), עמוד כט הערה טז]. ע"ש[ד].

תקנה ממנו, מבלי שתטרח זה ישפך ויוקרן ממנו אליך. ואלה דברים ידועים ומפורסמים. המשגיח הגאון רבי אליהו לופיאן זצ"ל (כן הוא בס' לב אליהו ח"א בתולדות בראש הספר עמוד 44), כשאדם נמצא ומסתובב אצל גדולי ישראל, במשך השנים שהוא שוהה איתם במחיצתם, הוא רובץ וקונה 'שימוש חכמים' עד שהוא זוכה להיות בבחינת 'ספר תורה' מוגה. יש הרבה 'ספרי תורות' אבל הרבה 'שיבושים' ו'טעויות' אתה יכול למצוא שם, אבל יש 'ספר תורה מוגה' שהגיהו אותו. וצריך לזה הגהה קפדנית ודקדקנית. ועל ידי שמסתופף בצילם של גדולי ישראל האמתיים, במשך השנים הוא קונה לעצמו מעלה זו שנעשה 'ס"ת מוגה'.

ד. על חכמתו הנפלאה של ה'מגיד מדובנא' ע"ה

ויש ממנו בלי סוף. כל הספרים מלאים עובדות וסיפורים ותשובות משוננות ונצחות שהוא השיב. בתקופתו קמו כל מיני עוכרי ישראל 'כסילים' ו'מסכילים' למיניהם, והיה מלחמה גדולה איתם. (ועד היום אנחנו סובלים מאותו 'ארס' שהם הכניסו בכלל ישראל, עדיין ההשכלה הארורה הזו פירותיה ופירות הבאושים עושים פירות. זה עוקר כל חלקה טובה ושל אמונה, כל זיק של תורה ומצוות זה מכבה ומקרר מעבודת ה' יתברך). והיה צריך לצאת איתם ב'מלחמה שעררה', להשיב ולהכות על קדקדם של רשעים, 'לשבר מלתעות רשע'. והוא היה יוצא ראשון בחזית, עם המשלים שלו ועם הדרשות שלו. וכבר ידוע ומפורסם איזה תשובות ניצחות השיב

'לא אותי קראת יעקב - כי יגעת בי ישראל'

על הפסוק בישעיה (מג כב): 'לא אותי קראת יעקב, כי יגעת בי ישראל', אמר המגיד מדובנא זצ"ל משל ידוע (כוכב מיעקב ויקרא עמוד ד), יש אנשים ששואפים ורוצים וצמאים למצוות, 'אוהב מצוות לא ישבע מצוות', כל גרגיר של מצוה אצלו זה יקר מכל 'חללו של עולם'. ויש בני אדם ההיפך הגמור, כל מצוה ומצוה קשה עליו כ'קריעת ים סוף', (במקום 'תרי"ג מצוות' יש להם 'תרי"ג בעיות'..), והוא אמר את המשל הידוע, על אותם שני סוחרים שהיו נוסעים ב'כרכרה' שלהם. האחד היה סוחר באבנים טובות ומרגליות, והשני היה סוחר בגרוטאות של ברזל. ה'סוחר' באבנים טובות ומרגליות, כל מה שלקח איתו היה 'מזוודה' אחת קטנה, יש לו את

להם. צריך לדעת איך להשיב. הרבה פעמים זה עוזר ונכנס וחודר ופועל. לפעמים צריך להשיב עם 'חיוך על השפתיים', ופעמים צריך להשיב עם מילה 'דוקרת'.

אין מקומך בעולם השקר..

מספרים שפעם הלך בדרך בשבת, וראה אחד מהאנשים פורקי העול שהיה מעשן בשבת קודש (רח"ל), מוציא את הסגרית שלו ומעשן קבל עם ועדה, לא בסתר. זה לא כמו היום, ה'רחוב' פעם היה רחוב קדוש וטהור. דבר כזה היה ממש כמו 'ספר תורה' שנשרף (רח"ל). המגיד מדובנא ע"ה הזדעזע כולו, אמר לו: 'איך אתה עושה כדבר הזה? בודאי ששכחת שהיום שבת...'. אמר לו: 'לא, אני יודע שהיום יום שבת!', אמר לו הרב: 'בודאי שכחת שאסור לעשן בשבת, ולכן אתה מעשן', אמר לו: 'לא, אני יודע שאסור לעשן בשבת על פי התורה, אבל אף על פי כן אני מעשן!', אמר לו הרב: 'אני רואה שאתה כל כך 'איש אמת', אתה יודע שהיום שבת ואתה לא מסתיר ולא משקר, אתה מודה ב'אמת', אם כן אין מקומך כאן ב'עולם השקר', יהי רצון שתלך בקרוב ל'עולם האמת'!...'. [כיוצא בזה השיב הגאון חיד"א ע"ה לאותו כסיל שאמר לו: 'בשביל מה צריכים לגדל זקן? אני מגלח את זה בסכין, כמו שנולדנו בלי זקן - צריך שנהיה בלי זקן!'. אמר לו הרב חיד"א: 'אתה צודק, יהי רצון שכמו שנולדת בלי 'שיניים' כך תגמור בלי שיניים!...'. צריך שיהיה תואר יהודי].

כל מה שהוא צריך, אבנים טובות ומרגליות. אבל ה'סוחר' של הגרוטאות לוקח איתו מזוודה ענקית, שיש בה את כל החתיכות ברזל שלו וכו'. בדרך הגיעו לאיזה 'פונדק', איזה 'בית מלון' לנוח קצת מהנסיעה הארוכה, וכל אחד עולה לחדרו, וכל אחד מביאים לו את החבילה שלו לחדרו ה'סבלים' של ה'פונדק'. ה'סוחר' מחכה שיביאו את המזוודה שלו, ואחרי איזה רגעים נכנס הסבל של בית המלון, כולו עייף ויגע ומתנשף ומתנשם ומזיע.. הסתכל עליו הסוחר בתמהון, אמר לו: 'במחילה, המזוודה שלי קלה, עדינה, לא מכבדה, אני חושש שאם אתה טרחת ויגעת והזעת כל כך, כנראה התבלבלת וזו לא המזוודה שלי..'. עד כאן המשל.

אם קיום המצוות קשה על האדם אות הוא שלא קיים כראוי והנמשל, ישנם בני אדם שניגשים לעסק התורה והמצוות אותו דבר, אתה רואה אותם כל כך עייפים כמעט עד כדי 'עילפון' וכו', ואני מדבר על מצוות רגילות, שיעור תורה, תפלה וכו', (שלא לדבר על מצות 'צדקה' שאם הוא נאלץ להכניס את היד ל'כיס' לתת צדקה, כבר כולו מזיע..). כל זה הולך אצלו כל כך קשה, בפרט ה'תפלה' בשבתות ובחגים, כמה הוספות יש, מזמורים, ו'נשמת כל חי', וגם תפלת 'מוסף', ו'קריאת התורה'.. (לו יצויר שהיו אומרים שמחר לא צריכים להתפלל, איזה 'שמחה וששון' היה לו..). מה הפתרון? להגיע לתפלה ב'יוצר'.. במקום שיתבונן ויבין מה זה 'תפלה', יש לך רשות וזכות לעמוד לפני בורא עולם! (אדם צריך להכניס את זה לראשו היטב, זה לא 'עונש', ההיפך). [וראה דברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב ח"ג (פרשת תולדות תשע"ט, עמוד ט ובהערה ה, ובעמוד כח הערה טו), ועוד שם חלק יד (פרשת יתרו תשע"ט, עמוד טו), ועוד שם חלק כב (פרשת צו תשע"ט, עמוד ח הערה ד). ע"ש]. על זה הפסוק אומר 'לא אותי קראת יעקב' - והראיה - 'כי יגעת בי ישראל'. אם אתה מתייגע, אם זה מעייף, זה לא ה'סחורה' שלי. הסחורה של הבורא יתברך - מצוות - זה לא סחורה מעייפת.

זה בחינה ומבחן לאדם לדעת מדרגתו בעבודת ה' יתברך וזה 'בחינה' לאדם. תבדוק בעצמך איך אתה מקיים תורה ומצוות? איך 'ברכת המזון' שלך? הרבה בני אדם מקנאים ב'בנימין רעיא', הגמרא (ברכות מ:;) מספרת עליו ש'בברכת המזון' בברכה ראשונה שלו אמר רק 'ברוך רחמנא מריה דהאי פיתא' וזה סיים ברכה ראשונה של 'ברכת המזון' (וע' ח'י' הרשב"א ז"ל ושיטה מקובצת שם), ואנחנו צריכים לברך 'ברכת המזון' באריכות... ומובא בספר מכתבי החפץ חיים ז"ל (עמוד נה אות טו): פעם דיברו על דבר אותם המתרשלים לקיים מצוה כתיקונה, ומחפשים רק קולות לצאת על כל פנים בדיעבד, ואמר [החפץ חיים זצ"ל] בבדיחותא כי בגן עדן יהיה מקומם אצל 'בנימין רעיא' שלא היה יכול לברך המוציא, ואמר 'ברוך מרא דהאי פיתא' ואמר רב יצא, והשכר בעולם הבא כפי הברכה.

טעמו וראו כי טוב ה'

כאן אי אפשר להטעות את עצמך. דע לך: אם קשה לך - אתה צריך להכניס לעצמך את ה'יקרות' של המצוה, כי אתה עדיין לא טעמת 'טעם' של מצוה. 'טעמו וראו כי טוב ה'' (תהילים לד ט), כאן צריך 'לטעום', לא יעזור 'הסבר'. (העולם אומרים: מי שלא טעם טעם דבש מימיו, אם יבואו להסביר לו בהסבר שכלי כמה ה'דבש' טעים ומתוק, יאמרו לו: 'הסוכר מתוק, אבל הדבש פי עשר יותר מתוק', הוא לא יבין את זה, זה לא נכנס לראשו. אבל אם יקחו כפית של דבש ויטפטפו לו טיפה אחת בלשון, כבר הוא יבין). 'טעמו וראו כי טוב ה''. תטעם. כל עוד שלא טעמת לא יעזור שום הסבר. תקיים מצוה שמו שצריך, אתה תהיה 'מאושר', אתה תרגיש 'נועם' ו'עריבות' ו'מתקנות'. ולא תצטרך יותר הסברים.

ואין אדם שלא זכה להרגיש 'טעם' זה. הרבה פעמים אדם מקיים מצוה,

עם כל ההפרעות ועם כל מיני קשיים, ואף על פי כן מתאמץ ומשתדל לקיים את המצוה כמו שצריך. וממילא הוא מרגיש טעם ועריבות. ו'כל דבר שהיה בכלל ויצא ללמד, לא על עצמו יצא למד - אלא על הכלל כלו יצא ללמד'. הטעם של המצוה שהרגשת, זה לא דוקא במצוה הזו, זה בכל מצוה ומצוה. זה סימן לאדם. אם הוא מתעייף מתורה וממצוות, זה סימן לא טוב. צריך להרגיש 'עריבות' ו'מתיקות'.

שמחה בלימוד התורה

הזכרתי (באחד השיעורים) מזה שמעיד הגאון ר' אל'ה לופיאן זצ"ל (המשגיח הגדול של ישיבת כפר חסידים), שהוא נפטר זקן מופלג, וסיפר שבעיניו ראה זקנים בדור שלפניו, לפני 130 שנה בערך, איך שהיו יושבים בבית המדרש ולומדים תורה, ולא פעם ולא פעמיים ראינו באמצע הלימוד מרוב המתיקות ומרוב הנחת והשמחה שהיה להם, היו עיניהם זולגות דמעות מרוב ערבות ומתיקות של לימוד! אצלנו לא נשמע כדבר הזה, שאדם יבכה מרוב 'מתיקות' התורה?! היום בוכים מסיבות אחרות, על זה שהוא צריך ללמוד (וע' חגיגה ה:). זה סימן מובהק שאדם ידע היכן הוא אחוז בעבודת ה' יתברך.

למלאות את עצמו - כדי שיוכל להשפיע בחינוך על בני ביתו

צריך האדם 'להטעין' ו'למלאות' את עצמו בגודש ב'תורה' וב'ראה' עד שזה בוקע ונשפך ומשפיע על אחרים. וזה יסוד גדול לענין שלנו, 'להזהיר גדולים על קטנים', צריכים לדעת: ה'קטנים' בתוך ביתו של האדם הם 'פיקחים', אי אפשר להסתיר מהם! הם קולטים את ה'אמת' האמיתית, הם שומעים אותה היטב היטב. כמה שה'אבא' או ה'אמא'

ינסו לתעתע או להציג 'הצגות', זה לא יעזור להם, הילד מבין טוב ויודע מה באמת יקר אצל האבא, ומה באמת ערך עליון אצל האבא שלו. האבא לא יכול לבוא ולהגיד לבן שלו: 'תשמע בני יקרי, אין לך דבר חשוב יותר מתורה! זה הדבר היקר והנפלא והחשוב ביותר!', כי הבן קולט ומבין 'על המקום' שהאבא שלו רק מדבר גבוהה גבוהה... הוא רק 'נאה דורש' אבל הוא לא 'נאה מקיים'.. אבל אם הוא רואה באמת שהאבא אומר 'תורה' - והוא עושה בשביל 'תורה' ככל יכולתו, הולך לקביעות עיתים לתורה גם במצבים קשים, גם כאשר קשה לו, גם כאשר הוא עייף, גם כאשר יש טרדות וכו', הוא מקפיד על 'קביעות עיתים לתורה'. גם בבית הוא משתדל 'לפתוח ספר'. כל אחד לפי יכולתו. ממילא זה נכנס לבן שלו. הוא רואה שאצל אבא שלו זה באמת חשוב ה'תורה'. אבל ב'דיבורים בעלמא' לא יעזור לו, הוא לא יצליח לחנך את הילדים כך. הבן מבין את זה. לא תוכל להטעות אותו.

צריך לדעת איך להיות 'מחנך', ו'חינוך' מתחיל בך עצמך, כי ה'בן' מחקה את אביו, והוא רואה אצלו מה יקר ומה נכבד ומה חשוב - ומכנים את זה לראשו. הוא רואה - והוא לומד. ולכן כלל ראשון בחינוך שהאב והאם צריכים לחנך את עצמם תחילה. כי אם לא, אם הוא יבוא ויוכיח את בנו, יאמר לו הבן: 'ממך למדתי...'. זה לא העיקר

ה.

תשובה ניצחת

כמו שרבינו יוסף חיים זצ"ל מביא בספרו נפלאים מעשיך (אות ק) את המשל על אותו אחד שלא היה עושה נטילת ידיים, ופעם בא להכות את בנו על אשר אכל בלא נטילת ידיים, ותפס שתי רגליו של הבן בידו האחת, והמקל ביד אחת, וכאשר הרים את המקל להכות על רגלי הבן, ירד המקל על היד של האב עצמו שהייתה אוחות ברגלי בנו, והוכתה ידו הכאה חשובה וגדולה.. ואמר הבן לאביו: 'כדין וכמשפט הוכתה ידך, על אשר אתה מכה רגליי בשביל שלא נטלתי ידי, ואתה עצמך אוכל תמיד בלא נטילת ידיים! והגידו לך בזה מן השמים לומר

לצעוק ולגעור, העיקר זה הדוגמא האישית, שיהיה 'מאיר', וכמו שאמרנו, 'להזהיר גדולים על קטנים', כשהגדול משתדל אצל עצמו, זה ישפיע גם אצל הקטן.

להשאיר אחריו 'זרע קודש' מחונך כראוי

והגאון ע"ה באיגרת המפורסמת שלו - שהוא כתב כאשר הוא יצא מביתו לארץ ישראל (ובסוף לא הסכימו לו מן השמים וחזר לביתו - ראה דברי רבינו שליט"א בקונטרס נהורא דאליהו עמוד מח הערה יח), וכתב לאשתו לבני ביתו ולאמו מכתב הדרכה, איגרת 'מעולפת ספרים' (כך זה נקרא) - כל כך צועק על הענין זה של 'חינוך', רואים איך שזה היה בוער לו כאש הענין הזה של 'חינוך ילדים', והוא נותן להם הדרכה מפורטת, וכדאי ללמוד את דבריו הקדושים. עיקר העיקרים זה לא האדם עצמו, לא רק בשביל זה הוא בא לעולם, שהוא יחיה כאן, אלא העיקר זה הבנים שלו, להשאיר אחריו זרע קודש, ועל זה צריך לשים את ה'לב' ואת הדגש.

לימוד מוסר עם הילדים

וכך הוא כותב ומדריך ומלמד אותנו, "והנה יש לי כמה ספרי מוסר עם לשון אשכנז", ספרי מוסר מתורגמים ללשון 'אידיש' (השפה שלהם באותו מקום), "קראוהו תמיד", כי מוסר לא מועיל שאדם 'שומע' פעם אחת, צריך פעם אחר פעם, עד שהלב יכנע. עד שאדם יוכל לקרוע את 'ערלת לבבו'. וזה לא דבר קל. אדם שומע פעם אחת דברי מוסר אומר 'אמת, צריך להתחזק בזה', אבל אחר שעוברים כמה ימים הרעיון הזה

לך: למה תכה את רגליו של זה על אשר לא נטל ידיו, תכה את ידך אשר לא נטלת אותם! וכי לא ידעת 'שמעשה אבות יעשו בנים!?', שאם הייתי רואה אותך שלא תאכל בלא נטילה - גם אני לא הייתי אוכל בלא נטילה!.

כולו מתמוגג ונימוח ואיננו. כי יש מי שיבוא להשכיח ולבטל לו את ההשפעה הזו, זה ה'יצר'. צריך תמיד - יום אחר יום - להכות את הלב עד שהלב יבקע, עד שיכנסו הדברים היטב היטב פנימה. וזה מה שהגאון ע"ה מדגיש כאן, שילמדו מוסר 'תמיד'. בתמידות. "וכל שכן בשבת קדש קדשים, לא יתעסקו אלא בספרי מוסר", יום שבת שיש בו יותר הארת הנשמה, צריכים לעסוק יותר בספרי יראה ומוסר.

כשהילד קטן הדברים חודרים ומשפיעים לכל ימיו חייו
מוסיף הגר"א, "והנה תדריכי אותם תמיד בספרי מוסר", כך הוא מצווה לנהוג ולחנך את הילדים. לשבת איתם וללמוד איתם דברי מוסר ויראה. אדם יקח ספרים נוחים מאד, שכל ילד קטן בן 5-6 כבר יכול להבין, וילמד עם בניו. ספר 'אורחות צדיקים' של אחד הקדמונים, מרבותינו הראשונים [ראה דברי רבינו שליט"א בקונטרס חוקי רצונך], והרבה יכול ללמוד משם וללמד משם לילדים. כשה'לב' של האדם רך וקטן, הדברים חודרים עמוק ומשאירים רושם טוב לכל חייו.

'חמין ושמן שסכתני אמי בילדותי הן עמדו לי בעת זקנותי'
הגמרא (חולין כד:) אומרת, 'חמין ושמן שסכתני אמי בילדותי הן עמדו לי בעת זקנותי'. כפשטו, 'חמין ושמן' זה מה שמרחו וסכו את התינוק בשמן ורחצוהו במים חמים. אבל אמרו המפרשים להסביר 'חמין' אלה אותם דברי חמימות אהבה וחיבה שאדם מכניס לילדים שלו בשעה שהם ילדים, זה יעזור ויועיל להם גם כאשר יהיו זקנים מופלגים. לכן צריך לחנך מגיל קטן. לא יאמר האדם: 'הוא רק ילד בן 4-5 מה הוא מבין? איך אלמד איתו מוסר?', הוא מבין היטב, תתחיל מעכשיו, זה חודר ופועל. צריך לשבת וללמוד איתו.

חומר איסור שבועה

ועל איזה עניינים להדריכם במוסר במיוחד? למשל, "ועל קללה ושבועה", אסור להישבע סתמא, זה דבר חמור ביותר, חומר שבועה זה מבהיל עד כמה הוא חמור. ומי שרגיל להשבע, על כל דבר קטן נשבע, על כל 'עורבא פרח' שהוא רואה הוא נשבע. כבר סיפרתי מה שסיפר רבינו הגדול חכם בן ציון (שליט"א) [זצ"ל] כמה פעמים, שבכיתה שלו היה אחד מהתלמידים שדרכו הייתה שעל כל דבר היה נשבע, 'בשם ה' שכך היה' וכו', והתלמידים היו 'מוסרים' אותו לרב, והרב היה מועניש אותו על כך, פעם אמרו לו לאותו רב: 'התלמיד הזה שוב נשבע?', שאל אותו הרב: 'נשבעת?', אמר לו: 'אני נשבע של נשבעתי...!', מרוב שהיה להוט ורגיל ושטוף בשבועות לבטלה, לא הרגיש ונשבע שוב.. (וכבר כתב כך רבינו האבן עזרא ז"ל בפירושו לתורה פרשת יתרו כ, ז על הפסוק לא תשא את שם ה"א לשוא).

חומר איסור שקר

ומוסיף עוד הגר"א, עוד דוגמא, על קללה ושבועה "וכזב", שקר, הגאון ר' פנחס מקאריץ זצ"ל (היה מגדולי הגדולים בדורות שמלפנים) כאשר נודע לו שבנו משקר, ישב עליו 'שבעה!'. אמר: 'יש לי בן שקרן? בן שהוא רחוק מהבורא יתברך, הרי זה כאילו מת!', כי הקב"ה חותמו אמת (שבת נה.), ומי שמשקר מרוחק מה' יתברך, 'מדבר שקר - תרחק' [ראה דברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק כג (פרשת שמיני תשע"ט, עמוד יח הערה ז). ע"ש], כשהבן רואה עד כמה הדבר חמור בעיני אביו, הוא לעולם לא יעבור שוב על העבירה הזו. לעולם ועד.

חינוך למידת האמת מילדות

השל"ה הקדוש בספרו (שער האותיות מע' ד אות ל) מספר שכאשר שהיה כאן בירושלים, הכיר כאן אחד 'חסיד גדול מחסידי עליון' מחכמי הספרדים, שהוא היה 'איש אמת', ואפילו אם היו נותנים לו 'כל חללי דעלמא', כל הון שבעולם, לא היה משנה מהאמת כחוט השערה. ורבינו השל"ה התפלל, שאל אותו: 'איך זכית למידה הזאת, להיות כל כך איש אמת?!', אמר לו אותו חכם מחכמי ירושלים: זה לא מכחי, זה מכח אבא שלי! כשהיינו ילדים, אבינו היה מקפיד על כך ביתר שאת וביתר עוז, ואם היה רואה שעשינו משהו שלא כהוגן, היה אומר לנו: 'אם תגידו את האמת, לא אעשה לכם מאומה, אדרבא אתן לכם שכר טוב, אבל אם תשקרו ואני אדע - כיון ש'סוף האמת לצוף' - אוי ואבוי!', וזה חדר ללב שלנו, וכך התחנכנו בזהירות עצומה שלא לשקר חלילה, אלא להיות דבוק במידת האמת עד קצה אחרון!. אם אדם התחנך מילדותו להיות 'דובר אמת' - עד זקנה ושיבה יהיה 'דובר אמת'. (יש כאלה חושבים שהיום ה'שפה המדוברת' זה 'שקר', לא יודעים איך אפשר לדבר 'אמת' היום..).

בדברים בתלויים ב'פה' יש להקפיד במיוחד לחנך הילדים

מלמד אותנו הגר"א, שעל עניינים אלו, על קללה ושבועה כזב, "תמי אותם ולא תרחמי עליהם כלל", כשאדם רואה את הבן שלו שהוא מקלל או נשבע או משקר, צריך להכות אותו על זה, אמנם כמה ואיך להכות, זה תלוי, וצריך הרבה התבוננות וישוב הדעת, אבל בכל אופן לא להסתפק ולומר: 'הוא רק ילד, מה אתה רוצה ממנו?!', כי צריך לחנך מגיל קטן! ובמיוחד בדברים הללו שתלויים ב'פה', ואם אדם מתרגל בהם, כל ימיו הוא חי במהלך הזה. ולכן צריך להקפיד לחנך מגיל קטן.

תיתן את הלב שלך, תשתדל בכל מה שאתה יכול! תתפלל ותבכה על חינוך הילדים!

היה מעשה עם רבינו ה'חפץ חיים' זצ"ל, שבא אצלו מיישהו, אמר לו: 'כבוד הרב, תברך אותי שהילדים שלי יהיו יראי שמים'. זה הכי קל.. אומר לעצמו: 'הרב בריך אותי, אני פטור מלחנך את הבנים, הרי הרב בריך שהם יהיו תלמידי חכמים יראי שמים..'. אמר לו ה'חפץ חיים' זצ"ל: 'אתה חושב שב'ברכות' תוציא אותם יראי שמים?! אתה צריך למכור את ה'כר' שמתחת לראש שלך כדי להשתדל למצוא להם מורים ומלמדים טובים ו'תלמוד תורה' הגון, וללמד ולהדריך אותם, וכך יש סיכוי שיצאו לך בנים תלמידי חכמים יראי שמים! ואתה מסתפק בברכה?!!'. ודאי שברכה של גדול וצדיק זה דבר גדול (ע' מו"ק ט סע"א וע"ב, תענית ה סע"ב, ב"ב קטז. רות רבה פר' ו סי' ב), אבל לא לסמוך על זה.. צריך לעבוד ולהשתדל בזה ככל יכולתך!

בקלקול הבנים יענשו אב ואם מאד

עוד מוסיף הגר"א, "כי חס ושלום בקלקול הבנים יענשו אב ואם מאד", וכאן אומר הגאון דבר נורא, "ואף אם תדריכי אותם תמיד במוסר ולא יקבלום - אוי לאותה בושה והצער והבזיון בעולם הבא!", וזה נורא ואיום, גם אם אדם טרח והשתדל ככל יכולתו, אבל לא עלה בידו, עם כל זה בעולם העליון, בעולם הבא, יש לו בושה וצער ובזיון! כמו שאומר הפסוק בפרשה שלנו: "את אביה היא מחללת" (ויקרא כא ט), אותה בת כהן שהיא קלקלה דרכיה, אומר הפסוק 'את אביה היא מחללת', דורשת הגמרא במסכת סנהדרין (נב רע"א): מה הפירוש 'מחללת', במה זה מתבטא החילול שהיא מחללת את אבא שלה? הרי האב נשאר כהן, הוא אוכל בתרומה, ואסור להטמא למתים, ונושא כפיו, מה כאן חילול? אומרת

הגמרא, שמקללים ואומרים אוי לה לאותה מרשעת בר מרשע, בת רשע, כך אומרים על אבא שלה שהוא 'רשע'. אבא שלה הוא לא רשע, אבל כך מקללים. "כמאן קרינן לרשע בן צדיק? רשע בן רשע!", את אביה היא מחללת, היא גורמת שייכולים לקלל את האבא ובצדק. זה החילול הכי גדול שייכול להיות (וע"ע בדברי רבינו שליט"א בס' מנוחת שלום ח"א סי' יח).

לחנך הילדים לקיים המצות בכוונה

וכך צריך להקפיד ולחנך את הילדים, "וכן שאר דברים", בכל שאר דברים הצריכים חינוך, "לשון הרע ורכילות", [וראה דברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק כה (פרשת מצורע תשע"ט, עמוד כב) מדברי האור יחזקאל זצ"ל], "ושלא יאכלו וישתו כי אם בברכה ראשונה ואחרונה וברכת המזון וקריאת שמע", לחנך אותם לברך כראוי, להתפלל כראוי, וכאן מוסיף הגאון עוד חידוש "והכל בכוונה!". יש אדם שואל את בנו: 'התפללת? ברכת?', אומר לו: 'כן', ובוז הוא סיים את ה'מצות חינוך' המוטל עליו.. אבל תבדוק: איך הוא בירך? האם הוא בירך בכוונה? פעמים שהבן מברך 'אחד למעלה ושבע למטה'.. קורא כאן ומדלג שם (כמו אבא שלו..), מדגיש הגאון ע"ה: 'והכל בכוונה'. צריך לשים על זה את ה'לב'. תחנך אותו לברך ברכת המזון בכוונה. מתוך ה'ברכון' או ה'סידור'. והעיקר, כמו שאמרנו, זה הדוגמא אישית. להזהיר גדולים על קטנים. שהאבא עצמו יברך ברכת המזון כמו שצריך, בכוונה, בקול רם, מתוך ה'סידור' או ה'ברכון'. [וזה עצה טובה לכוונה כראוי, וכל זה מלבד קבלת הקדמונים על המברך ברכת המזון בכוונה, שלא יחסר לו כל מה שצריך, כמו שכתוב בספר החיוך (סוף מצוה תלח). וראה בענין זה בהרחבה בדברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק כה (פרשת מצורע תשע"ט, עמוד כט). ע"ש]. וכך הבנים יראו - וילמדו לנהוג כמותו.

שהילדים לא יצאו מהבית וחלילה יושפעו מה'רחוב' הקלוקל עוד מלמד הגאון ע"ה כלל גדול, "ועיקר הכל", בחינוך הילדים, "שלא יצאו חס ושלוש מפתח ביתם ולחוץ", שלא יצאו החוצה. וזה חידוש פלא, הגאון ע"ה חי לפני למעלה מ- 200 שנה. הרחוב בדור ההוא היה קודש קדשים. מה יש ב'רחוב'? למה שלא יצאו מפתח הבית?! כי זה כלל גדול בחינוך הילדים, לא טוב שמסתובבים ברחוב. קל וחומר ב'רחוב' שלנו שזה 'שדה מוקשים'. אדם לא יאמר לילדים: 'תדרו למטה לשחק, אני רוצה לנוח'. יותר טוב שיישארו בבית, ויעשו רעש, ולא תוכל לישון, מאשר שירדו למטה - ובמשך השנים לא תוכל לישון חלילה.. ועל אחת כמה וכמה בזמן שלנו, מוכרחים להכניס את זה ללב ולראש. היום קשה עד מאד להישמר מהשפעה הזרה של ה'רחוב', היא מחלחלת ובוקעת ונכנסת לתוך ביתו של אדם דרך החלונות ודרך הכתלים ודרך כל פרצה שהיא. זה לא כמו שפעם היה ה'רחוב' קודש קדשים. כל ה'ציור' היה אחרת. מי שזוכר איך היה נראה רחוב ב'ירושלים' לפני ארבעים שנה, איזה 'אהבה ואחוה שלום ורעות', איש את אחיו יעזורו, כל אחד היה מוכן לעזור במסירות נפש לחבירו, אבל היום אתה יכול לשמוע את השני צועק 'הצילו' והשני אומר לו 'אני לא שומע'.. איך אפשר שמ'רחוב' כזה הילד יתקדש ויטהר? אדרבא, 'כל מיני מראות נגעים' מסתובבים ברחוב שלנו.. לכן מזהיר הגאון ע"ה ש'עיקר הכל' זה היסוד הגדול בחינוך, שהילדים יהיו בבית, שלא יצאו לרחוב!

לדרוש מהילדים להגיע למדרגות גדולות מוסיף הגר"א, "ושיציייתו ויכבדו אותך ולאמי ולכל הגדולים בשנים מהם, וגם כל מה שכתוב בספרי מוסר יקיימו", פלא פלאות, ממי מבקשים את זה - מילדים ומנערים! 'כל מה שכתוב בספרי מוסר

יקיימו! הלוואי שהגדולים יקיימו.. אבל אם אתה רוצה לחנך - כך תבקש וכך תדרוש.

לחנך הילדים בישוב ובנחת

אבל יזהר כמובן שלא להכביד יותר מדאי. צריך שכל לדעת איך לעשות זאת בטעם ובדעת. כמו שהגאון ע"ה מדגיש בהמשך האיגרת שהחינוך יהיה 'בדרך הישר ובנחת', 'בטוב ובנחת', 'ואל יכביד עליהם כי אם בנחת', 'כי הלמוד אינו נקבע באדם, כי אם בישוב ובנחת'. ומוסיף הגאון ע"ה (בהמשך האיגרת) עצה טובה: "ותפזרי להם פרוטות וכיוצא". הרבה פעמים עם 'פרס' זה מועיל. לתת לו 'ארטיק' או כל מה שהוא רוצה ואוהב. לשבח אותו ולעודד אותו. וזה מועיל. זה חודר ומשפיע.

והעיקר הגדול, כמו שפתחנו, זה 'להזהיר גדולים על קטנים', צריך שהגדול בעצמו ישתדל בכל כחו בדברים הללו, וממילא יכול לשמש תדמית ודמות לילדים, לקטנים. ה' יזכנו, ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

חידו"ת פרשת אמור

א. בענין אשה גרושה מאישה לא יקחו הבהנים [בענין איסור חלוצה לכהן]

ויקרא (כ"א ז'): "אשה זונה וחללה לא יקחו, ואשה גרושה מאישה לא יקחו, כי קדש הוא לאלהיו".

ופירש רש"י ז"ל: "זונה, שנבעלה בעילת ישראל האסור לה, כגון חייבי כריתות או נתין או ממזר: חללה, שנולדה מן הפסולים שבכהונה כגון בת אלמנה מכהן גדול, או בת גרושה וחלוצה מכהן הדיוט, וכן שנתחללה מן הכהונה על ידי ביאת אחד מן הפסולים לכהונה".

והנה בתרגום המיוחס ליונתן בן עוזיאל שם כה תרגם: "אתתא מטעיא בזנו ודאטילידא מן פסוליא לא יסבון ואתתא דמפטרא בין מגברא, בין מן יבמה, לא יסבון ארום קדיש הוא קדם אלהיה".

ומקור דברי התרגום המיוחס ליונתן דלעיל, הוא בספרא (שם ה"ט) שאמרו: "ואשה גרושה מאישה לא יקחו, גרושה אין לי אלא גרושה, חלוצה מנין ודין הוא וכו', ואם נפשך לומר ואשה לרבות את החלוצה וכו', ופשט דברי רז"ל כאן שחלוצה אסורה לכהן מן התורה, ומשם חצב התרגום המיוחס ליונתן לדבריו, וכבר בחיבוריי במקומות הרבה כתבתי כי דרך לימודי ראיתי והתבוננתי בס"ד שמנהגו של התרגום המיוחס ליונתן בן עוזיאל להיות (עפ"ד) בנוי על מדרש חז"ל המיוחד לאותו חומש, שעל ספר **בראשית** התרגום המיוחס ליונתן השתית ויסד תרגומו על מדרש **פרקי רבי אליעזר** ואחריו נמשך, שמדרש **פרקי רבי אליעזר** הוא מיוחד לחומש בראשית, ועל חומש **שמות** התרגום המיוחס ליונתן השתית ויסד תרגומו על **המכילתא**, ועל חומש **ויקרא** התרגום המיוחס ליונתן השתית ויסד תרגומו על **הספרא**, ותן דעתך ותווכח בזה, ועיין בכל המצויין בזה בחיבורי תורת יעקב (ר"ס נ"ח), ובקונטרס אחרון לחיבורי תורת יעקב (סימן י"ג דף תתק"ח), ועוד שם (סימן ס"ב דף תתקמ"ד), ובחיבורי טוב להודות ח"ג (סימן ט'), ובחיבורי הדר יעקב ח"ב (סימן כ' דף צ') וצרף לכאן. [ובפירוש המיוחס לר"ש משאנץ לספרא שם כתב דביבמות (כ"ד א') וקידושין (ע"ח א') אמרו

דחלוצה אסורה לכהן מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא ע"ש, ואחריו נמשך בפירוש החפץ חיים לספרא שם, ועיין היטב בפירוש הגאון מלבי"ם לספרא שם, ועיין לקמן].

מכות (י"ג א') תנן: "ואלו הן הלוקין הבא על אחותו וכו', אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממזרת ונתניה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר".

ופירש רש"י ז"ל: "גרושה וחלוצה, גרושה והיא חלוצה אינו חייב עליה אלא משום גרושה, שהחלוצה אינה כתובה אלא מרבויה מייטין לה דתניא בקידושין (ע"ח א') גרושה אין לי אלא גרושה חלוצה מנין תלמוד לומר ואשה".

ובתבו התוספות שם: "גרושה וחלוצה אינו חייב אלא אחת, פירש הקונטרס משום גרושה דחלוצה מייטי לה ואשה גרושה, משמע לפירושו דבחלוצה לחודא איכא מלקות דאורייתא, וזה אינו דהא אמרינן בקידושין (ע"ח א') חלוצה דרבנן, והא דלעיל תנא וחלוצה אגב גרושה תניא". ויש לומר דרש"י ז"ל לטעמיה כנ"ל דאכן חלוצה מן התורה אסורה לכהן.

והריטב"א ז"ל בחידושיו שם כתב: "גרושה וחלוצה אינו חייב עליה אלא משום שם אחד. פירש רש"י ז"ל דחלוצה אינה כתובה אלא מרבויה דגרושה מייטי לה וכדתניא בקידושין (ע"ח א') גרושה מאישה אין לי אלא גרושה חלוצה מנין תלמוד לומר ואשה ע"כ, נראה מדברי רבינו רש"י ז"ל דסבירא ליה חלוצה [לכהן] איסור דאורייתא, וכן משמע לכאורה מדקתני לה באלו הן הלוקין דאורייתא וכדקתני לה נמי בריש מכילתין גבי הזמה דאורייתא, וכן היה נראה מסוגיא דמסכת סוטה (מ"ד א') רבי יוסי הגלילי אומר הירא ורך הלבב זה הירא מעבירות שבידו, רבי יוסי אומר אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט זהו הירא ורך הלבב, ואמרינן עלה בתלמודא מאי בינייהו עבירה דרבנן איכא בינייהו, לרבי יוסי הגלילי הדר, לרבי יוסי לא הדר, אלמא חלוצה דאורייתא היא", והוא האריך לחלוק על רש"י ז"ל עיין שם, ועיין עוד ריטב"א יבמות (כ"ד א').

ובספר ערוך לנר יבמות (פ"ה ב') כתב והעלה שיש בזה מחלוקת תנאים אם חלוצה אסורה לכהן מן התורה, ולפי זה יישב שיטת רש"י

דסבירא ליה חלוצה אסורה לכהן מן התורה, וסיים: "ולפי דברינו יש סניף לדון כדברי רש"י דחלוצה דאורייתא לחומרא" עיין שם באריכות, ועוד עיין בערוך לנר מכות שם,

ובאמת כבר רבותינו בעלי התוספות ז"ל בתוספות ישנים ביבמות (מ"ד א') העלו כן דרבי עקיבא אכן סובר חלוצה אסורה לכהן מן התורה ע"ש. ולפי זה יאירו היטב דברי הספרא הנ"ל כי כבר נודע **דרוב הבריות** **דספרא הם אליבא דרבי עקיבא**, וכמו שכתב הגאון המובהק מריזניו ז"ל בספרו תכלת מרדכי על רמב"ן ויקרא (י"ט כ"ו דק"ז סע"א) ע"ש, ובספר נהור שרגא יבמות (ו' ב', ד"ו ע"ד) כתב סתם ספרא רבי יהודה (סנהדרין פ"ו א'), ואליבא דרבי עקיבא (סנהדרין שם) ולפי זה יש לומר דהספרא סבירא ליה כרבי עקיבא ע"ש, ובהגהות בנין יהושע על הרמב"ם הלכות אבל (פ"ד הי"ד) כתב ומסתמא רבי יהודה בספרא כרבו רבי עקיבא סובר, ועיין בחיבורי כרם יעקב (דף קל"ה) ודוק היטב.

והבהן הגדול מאחיו הגאון רבינו שמחה הכהן ז"ל בספרו המופלא משך חכמה ויקרא שם כתב: "בתלמוד בכמה דוכתי מסיק דחלוצה דרבנן וקרא אסמכתא בעלמא [יבמות כ"ד א' וקידושין ע"ח א'], מכל מקום לענ"ד מסתברא דלרבי עקיבא דסבר ביבמות (מ"ד א') דאחות חלוצה הוה הולד ממזר והכתוב קראה ביתו והוה כאשתו שנתגרשה, אפשר דהוה [אסור חלוצה] דאורייתא ואתרבאי מיניה. ובזה אתי שפיר סתימת משניות טובא ביבמות (פ"ב מ"ד. פ"ו מ"ב ומ"ג. פ"ז מ"א. פ"ט מ"ג), וכתובות (פ"א מ"ו), וסוטה (פ"ד מ"א ופ"ח מ"ג), וגיטין (פ"ט מ"ב), וקידושין (פ"ג מ"ב), ומכות (פ"ג מ"א) ועוד, דנקיט גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, וכולהו סתמאי אליבא דרבי עקיבא (סנהדרין פ"ו א'), אחרי זמן כביר נדפסו תוספות ישנים ליבמות (מ"ד א' ד"ה הכתוב) וראיתי שהעירו בזה, ושמתחי תהילות לאל, ועיין חידושי לסוטה (י"ח ב') "עכ"ד ז"ל.

ובזאת כתב רעו ועמיתו בתורה הגאון הרואגצ'ובי ז"ל בספרו צפנת פענח מכות (י"ג א') דאליבא דרבי עקיבא חלוצה אסורה לכהן מהתורה, ולכך פירש רש"י ז"ל שם במכות דחלוצה אסורה לכהן מן התורה אחר שהמשנה שם אליבא דרבי עקיבא היא כדאמרו בתלמוד שם, ועיין בזה בספר בתורה תמימה ויקרא שם, ובספר ארעא דרבנן (בהקדמה, ושם אות רל"ט,

ואות תנ"א, ואות תקס"ה), ובספר יד אליהו מכות (ב' א', וי"ג א'), וקידושין (ס"ט א') ואכמ"ל.

ובך ראיתי בשו"ת אגרות משה ח"א (אה"ע סימן קס"א) שגם כן העלה כן דאליבא דרבי עקיבא איסור חלוצה לכהן מן התורה עש"ב, וזכה לדברי התוספות ישנים הנ"ל, ומסתייעים הדברים מההיא דספרא הנ"ל וכדכתיבנא בס"ד, ועיין בשיירי הקרבן לירושלמי יבמות (פ"ה ה"ד) ושם במראה הפנים, ועוד לו מכות (פ"א ה"א), ולגרי"ח זוננפלד ז"ל בשו"ת תורת חיים ח"ג (סימן ע"ג), ושו"ת מרחשת ח"ב (סימן י"ז אות ב'), ושו"ת דובב מישרים ח"ג (סימן ע"ט), ולא הביא דברי התוספות ישנים הנ"ל, ודוק היטב.

יבמות (כ"ד א'): "תני שילא ואפילו שניהם כהנים, מאי טעמא חלוצה דרבנן היא, וספק חלוצה לא גזרו בהו רבנן. [ופריך] וחלוצה דרבנן היא והתניא גרושה אין לי אלא גרושה חלוצה מנין תלמוד לומר ואשה. [ומשני] מדרבנן הוא וקרא אסמכתא בעלמא הוא", וכהאי לישנא אמו גם בקידושין ע"ח ב') עיין שם. [וברייתא זו היא היא הברייתא דספרא פרשת אמור שהבאתי בראש דבריני כאן, וכן כתב בהגהות יפה עינים יבמות שם].

ויש לעיין לפי דברי רבותינו בתוספות ישנים דלעיל דלרבי עקיבא חלוצה אכן אסורה מן התורה לכהן כנ"ל, מדוע דחק התלמוד לומר דקרא אסמכתא בעלמא, ולכאורה טפי היה לו לומר דאין הכי נמי חלוצה דאורייתא וההיא ברייתא אליבא דרבי עקיבא נשנית, ובפרט שהיא אכן ברייתא דספרא וכבר כתבתי לעיל והבאתי שברייתות דספרא אליבא דרבי עקיבא נסתמו, והא עדיפא מלומר קרא אסמכתא בעלמא שהוא תירוץ דחוק, כדכתבו תוספות רבינו פרץ סוכה (י"א ב') ופסחים (י"ט א') ועיין תוספות סוטה (ל"ב ב') ע"ש, ותירוץ קרא אסמכתא בעלמא שהוא דוחק מפורש גם בשיטה מקובצת כתובות (י"ג ב' ד"ה מיוחס), וכן כתבו שלומר קרא אסמכתא בעלמא דוחק הוא בפני יהושע גיטין (ס"ו א'), וקרא אורה זבחים (כ' א') וערוך לנר סוכה (כ"ג א', ול' ב'), וטל תורה ירושלמי תרומות (פ"ד ה"א) ועוד, וי"ל.

ובשו"ת בית שלמה אה"ע (סימן פ"ב ד"ק סע"ג) פירש גם דברי רש"י ז"ל שכתב דאיסור חלוצה לכהן דאורייתא, ד"רוצה לומר דהא דלא לקי גם מכת מרדות משום חלוצה, הוא משום דאסמכוה רבנן על ו' דואשה,

על כן הוי משם אחד עם גרושה, והתוספות שם סוברים דאין לוקין מכת מרדות במקום דלוקה מן התורה, אבל ודאי דאי אפשר לומר דרש"י ז"ל סובר דחלוצה לכהן מדאורייתא נגד תלמוד מפורש בשלש מקומות" ע"ש, אבל להאמור לעיל אתי שפיר ודברי רש"י ז"ל כפשטן ועולים יפה, וכך גם נקט התרגום המיוחס ליונתן כנ"ל, ועיין גם בפירוש הגאון מלבי"ם ז"ל לספרא שם ודוק.

ולגאון חיד"א ז"ל בספרו ברכי יוסף אה"ע (סימן ו' אות ב') ראיתי שכה כתב: "הריטב"א מכות שם כתב, דחלוצה כיון דאית לה אסמכתא, לא הוי כשאר עבירה דרבנן ע"ש, והוא דוחק" עכ"ל.

ועם שאני כדאי כלל, בעניותי נעלם ממני מה דוחק יש בדברות קדשו של הריטב"א ז"ל, והרי אכן כן הוא דאיסורים דרבנן שיש להם אסמכתא בקראי כחלוצה - וכדאמרו להדיא ביבמות (כ"ד א') ע"ש - אכן חמירי מאיסורים דרבנן גרידא, ויש לי לומר דהריטב"א ז"ל הולך בשיטת רבו המובהק הרא"ה ז"ל גבי מילי דרבנן שיש להם אסמכתא בקרא דחמירי, וכמו שהאריך הפרי מגדים בפתחה הכוללת ח"א (אות כ') ובפתחה להלכות נטילת ידים ע"ש, ועיין לגאון רבי יוסף ענגיל ז"ל בספר בית האוצר (מערכת א' אות ק"צ) עיין שם.

ומצאתי לרבו המובהק של החיד"א ז"ל הוא הגאון רבי יונה נבון בשו"ת נחפה בכסף ח"ב יו"ד (סימן א' דפו"ח דע"ז ע"ב) שכתב: "אדרבה הוי חמור [איסור דרבנן שיש לו אסמכתא] משאר איסורים דרבנן שאין להם סמך מן התורה", והאריך בראיות ע"ש. [ספר נחפה בכסף ח"ב לא בא לידי תלמידו הרב חיד"א ז"ל כי הוא נדפס אחר פטירתו ולכך לא הזכיר דבריו וז"ב].

ואבן כך כמפורש בתוספות שבת (ל"ד א' ד"ה לא) שאיסור דרבנן שיש לו אסמכתא חמור טפי, ועיין שם בספר ראש יוסף, וכן כתבו בתוספות עירובין (ל"א ב' ד"ה כאן), ותוספות גיטין (ו' סע"א), וכן כתב בהדיא בשו"ת זכרון יוסף או"ח (סימן י' ד"ה וגם), ועוד לו שם אה"ע סימן ג' ד"ה סוף), ועיין בהגהות עתים לבינה על ספר העתים (הלכות עירובי תחומין (ס"ס ל' אות כ"ד דף מ"ו) עש"ב, ובספר נפש חיה או"ח (סימן שכ"ד סיד"ד) עש"ב, ועיין מה שכתבתי בזה בס"ד בחיבורי ברית יעקב (סימן י"א סוף אות ב'), ובחיבורי

תפארת יצחק (דקי"ט ע"א, ודקכ"ג רע"א), ובחיבורי כנסת יעקב (דף רל"א), ובחיבורי ברכי נפשי ח"א (סימן ד' דף ל"ב), ושם ח"ב (סימן ט' אות ד' דף קנ"א), ובחיבורי זכות יצחק ח"ב (סימן כ"ו) ובשאר חיבורי וצרף לכאן.

ועבשיו בס"ד מצאתי לגאון רבי יהודה אסאד ז"ל בספרו שו"ת יהודה יעלה אה"ע (סימן ק"מ) שכתב: "וכל שכן באיסור חלוצה לכהן דלשיטת רש"י מכות (י"ג א') דאורייתא הוא, ועיין לריטב"א שם, וגם לתוספות שם ולכ"ע דפליגי עליה, נמי על כל פנים סמך מקרא יש לו, וחמיר טפי משאר איסור דרבנן", ועוד עיין לו שם ביהודה יעלה (סימן נ"ב) שהאריך בזה, וכזאת מצאתי גם לגאון הנצי"ב ז"ל בספרו מרומי שדה סוטה (כ"ג ב' ד"ה והנה ממשנתנו דס"ה ע"ב) שכתב: "ידוע שאיסור חליצה חמור יותר משאר איסורים דרבנן, שהרי נכללה בכל מקום בין חייבי לאוין כמו במכות (י"ג א') ובשאר מקומות", ועוד עיין לגאון הנצי"ב ז"ל בהעמק שאלה על ספר השאלות (שאלתא ק"ג אות ג', ושאלתא ק"ד אות א') והוא כדכתיבא בס"ד, ודוק היטב.

סומה (כ"ג ב'): "ארוסה ושומרת יבם לא שותות ולא נוטלות כתובה וכו', אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממזרת ונתניה לישראל, ובת ישראל למזרזר ולנתין, לא שותות ולא נוטלות כתובה וכו' מעוברת חבירו ומניקת חבירו לא שותות ולא נוטלות כתובה דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים יכול הוא להפרישה ולהחזירה לאחר זמן", ופירש רש"י ז"ל: "לא שותות, דלא נאמרה פרשה אלא בראויה לקיימה, והכי תניא בספרי כי תשטה אשתו בראויה לאישות הכתוב מדבר פרט לאלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט".

וראיתי בספר מנחת חינוך (מצוה שס"ה אות י"ד) שכתב: "ודע דאף לדעת רש"י דמבואר במשנה דאינן שותות מטעם שאין ראוי לקיימן, מודה הוא דאף באיסור דרבנן גם כן אינן שותות דאין ראוי לקיימן כמו דמבואר במשנה חלוצה לכהן דאינו אלא מדרבנן, וגם שם פלוגתא במעוברת חבירו וכו', אף דאינו אלא מדרבנן, וכן כתב המשנה למלך" ע"ש.

והנה מה שכתב רבינו המנחת חינוך ז"ל דאם נשא מעוברת ומניקת חבירו וקניא לה אין הבעל משקה אותה אף דאינו אלא איסור דרבנן נכון

הוא, אבל יש לי להבין דברי קדשו ז"ל במה שכתב גבי חלוצה, שהרי שיטת רש"י ז"ל שחלוצה לכהן אסורה מן התורה וכן"ל, וצ"ב.

ודע כי תמה אני על עצמי שעם שרבותינו גאוני בתראי ז"ל שהזכרתי לעיל עסקו הרבה בבירור ענין זה אם חלוצה אסורה לכהן מדאורייתא או מדרבנן, אין אחד מהם שהעיר מדברי תרגום המיוחס ליונתן דסבירא ליה שחלוצה אסורה לכהן מן התורה, וכן"ל בראש דברינו, ורק הגאון מלבי"ם ז"ל הרגיש בזה.

וכבר נודע מה שכתב רבינו עובדיה מברטנורה ז"ל בפירושו למסכת יבמות (סוף פ"ט) דעם שחלוצה לכהן אסורה מדרבנן, מכל מקום **לכהן גדול** אסורה מן התורה, ועיין תוספת יום טוב שם והגהות מהרי"ח למשנה שם ושאר מפרשי המשנה שם, ועיין מה שכתב בזה שו"ת שואל ומשיב מהדורה תנינא ח"א (סימן כ"ב ד"ה והנה), ובספר קובץ על הרמב"ם הלכות אישות (פ"א ה"ו) ואכמ"ל.

ב. בענין קרבן שלמי ציבור הקרב בחג השבועות

ויקרא (כ"ג ט"ו): "וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה שבע שבתות תמימת תהינה, עד ממחרת השבת השביעת תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה' וגו', והקרבתם על הלחם שבעת כבשים תמימם בני שנה ופר בן בקר אחד ואילם שנים יהיו עלה לה' ומנחתם ונסכיהם אשה ריח ניחח לה' ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים".

ומבואר שבחג השבועות יש דבר חדש מה שלא מצינו בשאר הרגלים פסח וסוכות, והוא קרבן נוסף הוא כבשי עצרת הם זבחי שלמי ציבור, דהיינו שבחג השבועות מקריבים גם קרבן שלמים.

ועם שכל עניני הקרבנות מכל החוקים הוא, וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל בחיבורו הגדול סוף הלכות מעילה, ועיין בזה בחיבורי חוקי רצונך) , מכל מקום עלה בדעתי בס"ד להסביר מדוע דייקא בחג השבועות יש קרבן שני כבשי עצרת דהיינו שלמי ציבור, והוא על פי המבואר בספר

במדבר (ו' י"ד) שהנזיר ביום תגלחת טהרתו מביא שלשה קרבנות עולה חטאת ושלמים, וכתב שם הראב"ע ז"ל: "ואיל לשלמים, שמחה שהשלים מה שנדר", ומבואר שכאשר נשלמה ונסתיימה מצוה ארוכה כמו נזירות שהרי אפילו סתם נזירות שלושים יום כדתנן במסכת נזיר (ה' א' וב' וט"ל א' וש"נ), לכך מביא הנזיר קרבן שלמים כנ"ל, מינה נמי יש לומר על מצות ספירת העומר שנמשכת שבעה שבועות ארבעים ותשעה ימים, ועתה שהשלמו מצוה ממושכת וארוכה כזו מביאים קרבן שלמי ציבור ודוק.

ובנותן טעם אביא דברות רבה של עיר הקודש ירושלם ת"ו הוא הגאון האדר"ת ז"ל שכה כתב והעיד על עצמו ונפשו בספרו נפש דוד (דף נ"ב אות כ"א): "בגמר מצות ספירת העומר שמח לבי מאוד על אשר זכיתי לקיים המצוה הגדולה והארוכה הזאת, שאין דוגמתה בכל התורה כולה שתאריך זמן המצוה שבעה שבועות שלמות מבלי שאפשר לקצר זמנה ולכן היה לי יום העצרת [חג השבועות] יום הולדתי יום שמחה כפול ומכופל ב"ה" עכ"ל, ודון מינה ודוק היטב.

ועתה ראיתי בדברי רבינו יצחק אברבנאל ז"ל בפירושו לתורה ויקרא שם שכה כתב: "טעם קרבן השבועות, נראה לי שהיו שבעה כבשים כנגד שבע שבתות תמימות שספרו. והיה פר אחד כנגד יום החמשים, שהוא היה היום המקודש שבו נתנה התורה, ושעיר החטאת היה מפני טומאת המקדש, והשלמים כדי שיאכלו הכהנים וישמחו גם הבעלים עמהם".

ובעניותי יש לי להבין דברי קדשו ז"ל, שכתב "והשלמים כדי שיאכלו הכהנים וישמחו גם הבעלים עמהם", חדא דאם כן גם בפסח ובסוכות היו צריכים להביא קרבן שלמי ציבור וישמחו הבעלים והכהנים, ותו מהו שכתב "וישמחו גם הבעלים עמהם", והרי קרבן זבחי שלמי ציבור אינו נאכל אלא **לכהנים בלבד** כמבואר בדברי רבינו הרמב"ם ז"ל בחיבורו הגדול הלכות מעשה הקרבנות (פ"ט ה"ד), ועוד שם (פ"י ה"ג), ועוד עיין שם הלכות ביכורים (פרק א') וצ"ב.

ג. בענין תחילת דינו של אדם בראש השנה

ויקרא (כ"ג כ"ג): "וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל בני ישראל לאמר, בחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קדש, כל מלאכת עבודה לא תעשו והקרבתם אשה לה".

ובתב הרמב"ן ז"ל בביאורו לתורה שם: "יזכיר הכתוב תרועה ולא יזכיר התקיעות כלל לא בראש השנה ולא ביום הכפורים, אבל התקיעה היא הזכרון והוא השופר, והתרועה כשמה, ומפני שהיא כלולה מן הרחמים תקיעה לפניו ולאחריה ולפיכך אמר ב"יודעי תרועה", כי בצדקה ירוממו כי תפארת עוזמו אתה והנה זה מבואר כי הכל תלוי בתשובה, אלא בראש השנה מתיחד במידת הדין ומנהיג עולמו, וביום הכפורים במידת הרחמים, והוא מאמרם מלך יושב על כסא דין וכו', ראש השנה יום דין ברחמים ויום הכפורים יום רחמים בדין".

ראש השנה (י"ז ב'): "רב הונא רמי כתיב צדיק ה' בכל דרכיו [משמע צדיק במשפט אמת ולא לפני משורת הדין], וכתיב חסיד בכל מעשיו [משמע נכנס לפני משורת הדין]. לא קשיא בתחילה צדיק ולבסוף חסיד".

ורבינו הגדול הגאון חתם סופר זצ"ל בספר דרשותיו ח"א (דרוש לזך אלול תק"ע דשנ"ז ע"ג) אחר שהביא מאמר רז"ל הנ"ל, כה כתב: "רש"י ז"ל נדחק, ולענ"ד לפי מה שאמרו שם (לעיל ע"א) נושא עון ועובר על פשע למי נושא עון למי שעובר על פשע שכל המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו, ואומר אני תחילת דינו של האדם הקב"ה יושב בדין עליו איך התנהג עם חביריו ורעיו, ואם היה מתנהג עמו לפני משורת הדין או לא, ובמשפט הזה אין הקב"ה מתנהג עמו לפני משורת הדין אלא במשפט צדק, ואם אם על עפי המשפט צדק יצא דינו שהוא מאותם העוברים על פשע ומעביר על מידותיו, אז אחר כך הקב"ה יושב בדין עליו בעסקי התורה והמצוות, מה שבינו לבין אדם למקום שהוא נהג עמו בחסד לפני משורת הדין, והיינו בתחילה צדיק ה' בכל דרכיו דייקא שהם בין אדם לחבירו שזה נקרא תמים בדרכיו, ואחר כך חסיד בכל מעשיו במעשי המצוות" עכ"ל.

הרי שחידוש גדול לימדנו רבינו החתם סופר ז"ל, שתחילת דינו של אדם בראש השנה הוא על **בין אדם לחבירו**, [ובזה המשפט על פי הדין

דוקא], ורק לאחר מכך נדון על **בין אדם למקום** [ובזה נכנסים עמו לפנים משורת הדין] וכן"ל.

ולכאורה יש לעיין מדברי רבותינו ז"ל בספר הזהר הקדוש ח"ג (דרל"א ע"א): "אמר רבי יהודה לימא לן מר מאלין מלין מעלייתא דראש השנה, פתח רבי שמעון ואמר ויהי היום, בכל אתר דכתיב ויהי, איהו צער, ויהי בימי, צער ודאי, ויהי היום יומא דאית ביה צער, ודא הוא ראש השנה, יומא דאית ביה דינא קשיא על עלמא. ויהי היום ויעבר אלישע אל שונם, יומא דראש השנה הוה, ובכל אתר ויהי היום, דא ראש השנה.

ויהי היום ויבאו בני האלהים, יום ראש השנה הוה וכו', ויבאו בני האלהים, אלין בית דין רברבא וכו', אינון שבעין ממנן דסחרין תדירא למלא, ואינון חתכין דינא על עלמא.

להתיצב על ה' וכי על ה' קיימי, אלא בשעתא דאלין קיימי על דינא, דינא קדמאה דכלא ביה מאן הוא דלא יוקיר לשמא דקב"ה, ודלא יוקיר לאורייתא ולעבדוי, אוף הכי מאן הוא דלא חייש על יקרא דשמא קדישא דלא יתחלל בארעא, מאן הוא דלא חייש ליקריה דקב"ה, מאן הוא דלא שוי יקר לשמא דא, ויבוא גם השטן בתוכם, להתיצב על ה' דאיהו נמי חייש ליקרא דשמא דא", עד כאן דברות ספר הזהר הקדוש.

ובאן בדברי ספר הזהר הקדוש מבואר שתחילת דינו של האדם בראש השנה, הוא על כבוד שמים "דלא יוקיר לשמא דקב"ה", והיינו בין אדם למקום, ולא על בן אדם לחבירו, וצ"ב.

ובאמת יראה המעיין כי הרבה יש להתבונן ולהבין בלשונות הכפולים והמכופלים הנזכרים כאן בספר הזהר הקדוש, דמה הוא "דלא יוקיר לשמא דקב"ה", ומה הוא "דלא יוקיר לאורייתא ולעבדוי", ומה הוא "דלא חייש ליקרא דשמא קדישא", ומה הוא "דלא חייש ליקריה דקב"ה", ומה הוא "דלא שוי יקר לשמא דא", ויש לעיין בדברות רבותינו המפרשים וכעת אינם תחת ידי, ועיין.

ועבשיו ראיתי בפירוש מקדש מלך שם שכתב משם הרמ"ז ז"ל: "מאן דלא חייש על יקרא קדישא וכו', שלא יגרום ח"ו פגם באור ה' דלא יתחלל שמו בארעא כי ענין חילול השם גורם השפלת ניצוצי הקדושה וכו': דלא חייש ליקריה דקב"ה, זה המרבה בכבודו וממעט כבוד שמים שבזה

מחזיק כח הס"א: דלא שוי יקר לשמא דא, זה שאינו מכוין בברכות או שמזכיר שם שמים לבטלה" עכ"ל.

ובהיותי בזה מצאתי לגאון רבי חיים פאלאג'י ז"ל בספרו תוכחת חיים ח"ג במוסרו הטוב ליום ראש השנה (דף רצ"ד ד"ה הנה) שאחר שהביא דברות ספר הזהר הקדוש דפרשת פינחס הנ"ל, כה כתב: "ומבואר בדברי ספר הזהר כי תחילת דינו של אדם שדנים בראש השנה הוא למי שאינו מכבד לשמו של הקב"ה, ולפי הפשט היינו שבתפילה ובברכות אינו מזכיר את השם כראוי, על דרך שאמר הכתוב כל עצמותי תאמרנה ה', וכן מפני שמי נחת הוא. ומה שאמר "ודלא יוקיר לאורייתא", היינו שאינו מכבד את התורה ללמוד לשמה כמאמר התנא במסכת אבות (פ"ו) אוי להם לבריות מעלבונה של תורה שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף. ומה שאמר "ודלא יוקיר לעבדוי", היינו שאינו מכבד תלמידי חכמים, וכן כתב בספר יש שכר (הלכות ראש השנה ס"ו): בראש השנה כשמתעורר הדין לדון בני האדם אזי דין הראשון על מי שמבזה התורה ולומדיה ככתוב בספר הזהר הקדוש פרשת פינחס [הנ"ל] "עד כאן דברי הגאון רבי חיים פאלאג'י ז"ל, והשוה דבריו לדברי הגאון הרמ"ז ז"ל ודוק היטב.

אמנם מה שכתב בתוכחת חיים שם: "ודלא יוקיר לאורייתא", היינו שאינו מכבד את התורה ללמוד "לשמה", כמאמר התנא במסכת אבות (פ"ו) אוי להם לבריות מעלבונה של תורה" וכו', בעניותי לא הבנתי ונעלם ממני היכן דבר זה כתוב בספר הזהר, והיכן מבואר כאן ענין הלשמה.

וגם בראיה שהביא מהמשנה באבות, תמה אני על עצמי שהרי לא נזכר שם כלל ענין שלא לא לשמה, אלא שנו ואמרו סתם "שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף", ויש מקום לומר שאם עוסק בתורה אף שאינו לשמה לא מיקרי נזוף, ועיין היטב בספר נפש החיים (ש"ד פכ"ג) ודוק.

ובאמת כבר לימדנו אביר הרועים הגאון רבי חיים מוואלוז'ין ז"ל בספר נפש החיים בשמונה פרקים אחר שער ג' (פרק ג'): "כי באמת כמעט בלתי אפשר לבא תיכף בתחילת קביעת לימודו למדרגת לשמה כראוי, כי העסק בתורה שלא לשמה הוא למדרגה שמתוך כך יוכל לבא למדרגת לשמה, ולכן גם הוא אהוב לפניו יתברך, כמו שבלתי אפשר לעלות מהארץ לעליה אם לא דרך מדרגות הסולם, ולזה אמרו לעולם יעסוק

אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה, אומרים "לעולם", רוצה לומר בקביעות, היינו שבתחילת לימודו אינו מחוייב רק שילמוד בקביעות תמיד יומם ולילה, ואף אם לפעמים ודאי יפול במחשבתו איזה פניה לגרמיה, לשום גיאות וכבוד וכיוצא, עם כל זה אל ישים לב לפרוש או להתרפות ממנה בעבור זה ח"ו, אלא אדרבה יתחזק מאד בעסק התורה ויהא נכון לבו בטוח שודאי יבוא מתוך כך למדרגת לשמה, וכן הוא גם כן בענין המצות על דרך זה, ומי שימלאו לבו לבזות ולהשפיל ח"ו את העוסק בתורה ומצות אף שלא לשמה, לא ינקה רע ועתיד ליתן את הדין ח"ו עכ"ל ודוק היטב.

ולענ"ד יש מקום לפרש בס"ד דברי ספר הזהר הנ"ל "דלא יוקיר לאורייתא" וכו', כההיא דשבת (ק"ט א') משום שמכבדין את התורה ע"ש, וכדתנן באבות (פ"ד מ"ו) כל המכבד את התורה גופו מכובד על הבריות, ועיין שם בפירוש הרמב"ם ז"ל ובחיבורו הגדול סוף הלכות ספר תורה (פ"י הי"א), והלכות סנהדרין (פכ"ד ה"י), וסמ"ג (עשין כ"ה), ומסילת ישרים (פרק י"ט) ושאר דברות רבותינו המפרשים ע"ה ודוק.

ובתב בספר מדרש שמואל על מסכת אבות שם: "אי נמי אפשר כי רבי צדוק [שאמר אל תעשם עטרה להתגדל בהם] דיבר בזמנים ההם כמו דורו של הלל, ורבי יוחנן הסנדלר, או רבי יהושע הפחמי וכיוצא כי אז לא היתה מתחללת התורה בעיני הבריות בראותם אותם החכמים נושא סבל, חוצב בהר, סנדלר או פחמי, וכיון שכבוד התורה במקומו עומד ראוי להם שלא לעשותם עטרה ולא קורדום, אבל בזמננו זה שאם יראו חכם אחד נושא סבל כל רואיו ילעיגו לו, ובזה הוא מחלל את התורה, ואם ילמד תלמידים בשכר ויהיה לו לחם לאכול ובגד ללבוש אז טוב לו כי יתכבד בעיני הבריות.

על דור כזה דיבר רבי יוסי ואמר כל המכבד את התורה כלומר אפילו שיעשם קורדום לחתוך בהם, אם בזה הוא מכבד את התורה אז גופו יהיה מכובד על הבריות, וכל המחלל את התורה גופו מחולל על הבריות, כלומר מי שירצה להיות חסיד שוטה ואפילו בזמן הזה שיודע שאם יתעסק במלאכה נמבזה הוא מחלל תורתו אפילו שתהיה כוונתו לשמים להיותו נהנה מיגיעו גופו יהיה מחולל על הבריות" ודוק היטב.